

Rurale perspektiver på digital innovation:

Indsigter fra små virksomheder i Grønland

Linda Randall,
Louise Ormstrup Vestergård

EXECUTIVE SUMMARY

Nordregio

Digitalisering rummer et stort potentiale for rurale, tyndt befolkede områder. Herunder muligheden for at overkomme geografiske afstande og sikre lige adgang til muligheder, ligegyldigt hvor folk bor. Samtidig opleves rurale og tyndt befolkede områder som haltende bagefter de urbane områder i adgangen til digital infrastruktur og udviklingen af digital kundskab og færdigheder. Disse uligheder mellem urbane og rurale områder kan forhindre, at landdistrikterne får realiseret potentialerne ved digitaliseringen; et fænomen som ofte bliver beskrevet som "den digitale kløft".

▶ Dette projekt undersøgte strategierne for at mindske den digitale kløft ved at sætte fokus på digital innovation blandt små virksomheder i rurale og tyndt befolkede områder. For at undersøge dette blev en række workshops afholdt i løbet af 2019 og i starten af 2020 i rurale områder i den nordisk-baltiske region. Resultaterne fra disse workshops er præsenteret i rapporten med titlen: Rural perspectives on digital innovation: Experiences from small enterprises in the Nordic countries and Latvia (Randall et al., 2020).

Oprindeligt var planen, at resultaterne fra de grønlandske workshops også skulle præsenteres i rapporten. Desværre blev dette umuliggjort, da de planlagte workshops i Nuuk og Sisimiut måtte udsættes på ubestemt tid grundet Covid-19 pandemien. Men tak være et godt samarbejde med vores dedikerede lokale partnere blev de udsatte workshops endelig af-

holdt i november 2020. Lokale partnere var til stede og faciliterede de to fysiske seminarer, mens Nordregio hjalp i den organiserende fase og deltog online på begge seminarer.

WORKSHOPS I NUUK OG SISIMIUT

Det første seminar blev afholdt i Nuuk og fokuserede på introduktionen af digitale løsninger i det kystnære fiskeri. Seminaret tiltrak 16 deltagere herunder repræsentanter fra Departementet for Fiskeri, Fangst og Landbrug, teknologi virksomheder, interessesammenslutningen for fiskere og fangere samt lokale fiskere. Det andet seminar blev afholdt i Sisimiut og havde et bredere tema med fokus på, hvordan lokale entreprenører kan anvende digitale løsninger, særligt online platforme, for at øge konkurrenceevnen i deres virksomheder. I alt deltog 21 lokale virksomhedsejere og repræsentanter fra områder som tur-

isme, servicesektoren (f.eks. kosmetik, fysioterapi) og event management. Begge seminarer inkluderede præsentationer fra relevante aktører om digitalisering indenfor temaets område samt en workshopdel som opfordrede deltagerne til at reflektere over brugen af digitale løsninger i deres virksomheder - nu og i fremtiden.

Denne rapport præsenterer et overblik over begge seminarer med særlig vægt på indsigterne fra workshopdelen. Disse indsigter bliver herefter sat i relation til resultaterne fra det større studie. Grundet den relativt forskelligartede natur af de to seminarer skal det tilføjes, at det ikke var muligt at gøre direkte sammenligninger imellem disse to eller gøre nogle definitive konklusioner om digitalisering i Grønland generelt. Ligesom i den større rapport, skal resultaterne betragtes som illustrative eksempler på udfordringer som små virksomheder møder i rurale og tyndt befolkede områder, hvilke muligheder de oplever, og hvilken type af støtte de efterspørger for at realisere digitaliseringens potentialer.

NYE FARVANDE I SIGTE: DIGITALISERING I DET KYSTNÆRE FISKERI

Seminaret i Nuuk fokuserede på digitalisering i det kystnære fiskeri som primært består af mindre operatører. Udgangspunktet for seminaret var Selvstyrets udkast til en ny bekendtgørelse om kontrol med fiskeri¹. I udkastet indgår der forslag om, at fartøjer på 17 meter l.o.a. og derover skal anvende et elektronisk rapporteringssystem (ERS) til at rapportere positioner og fangst. Systemet, som blev præsenteret af Grønlands fiskerilicenskontrol (GFLK), er forventet at højne kvaliteten i sektoren ved at reducere fejl samt spare tid ved at effektivisere rapporteringen. Det nuværende papir-

baserede rapporteringssystem tager længere tid at administrere for både fiskere og GLFK, og det vanskeliggør at have et dagligt opdateret overblik over fangstkvoteerne. Desuden forventes den mindre administrative byrde at kunne frigøre tid for GLFK til support og kontrol.

Der venter dog et stort arbejde med at indføre systemet. Ifølge præsentationen fra Grønlands Indenskærs Fiskeriorganisation (KNAPK) er den nuværende brug af digitale løsninger i sektoren meget begrænset. Selvom de fleste fiskere ejer en smartphone og opleves at bruge sociale medier som for eksempel Facebook, anvender ingen digitale løsninger i deres arbejde. Deltagerne udtrykte dog stor åbenhed overfor introduktionen af digitale løsninger, som de betragtede som en uundgåelig proces. Deltagerne var positive overfor udsigterne til højere kvalitet af data, adgang og sikkerhed såvel som at eliminere behovet for kommunen at agere mellemlid mellem fiskere og GFLK i dataindsamlingsprocessen.

De centrale udfordringer som blev fremhævet, var blandt andet omkostningerne til at oprette og vedligeholde udstyret samt behovet for at beskytte offentlig adgang til sensitiv information, særlig fiskepladser. I forhold til finansieringen af systemet præsenterede virksomheden O.S. Electronic et estimat på en første investering til systemet for den enkelte fisker at være i omegnen af DKK 9.000-10.000. Herefter cirka DKK 900 i månedligt abonnement. Udstyret er udformet som en lille firkantet enhed med eget batteri som fungerer ved brug af iridium satel-

¹ <https://naalakkersuisut.gl/da/Høringer/Arkiv-over-høringer/2020/Om-kontrol-med-fiskeri>

lit-systemet. Deltagerne understregede behovet for robust hardware som kan modstå de hårde vejrforhold som for eksempel overisning. De fremhævede også behovet for hurtigt og let adgang til support og service i tilfælde af, at udstyret bliver beskadiget, eller der opstår tekniske problemer. En alternativ plan for rapportering i tilfælde af situationer, hvor udstyret ikke kan blive repareret umiddelbart, blev også anbefalet.

Der er behov for et tværsektorielt samarbejde for at sikre en succesfuld implementering af det nye digitale rapporteringssystem. Et konkret udbyttet af seminaret var, at flere fiskere udtrykte interesse i frivilligt at teste udstyret og rapportere deres fangst elektronisk. Det blev påpeget, at det kan være med til at udbrede viden om systemet, men også at identificere eventuelle børnesygdomme før systemet rulles fuld ud. De tilstedeværende repræsentanter fra departementet var positive overfor ideen og villige til at blive inkluderet i samarbejdet.

Et andet lovende udbyttet af seminaret var vidensdeling på tværs af landegrænser. Norges Fiskerlag gav en online præsentation med titlen "Digitalisering af fiskeriaktiviteter i den norske fiskeflåten". I 2016 gennemgik det norske fiskeri en lignende digitaliseringsproces, hvilket bidrog med interessant inspiration for deltagerne. Selvom de norske fiskere i stor stil har taget systemet til sig, findes der stadig visse problemer. Fiskerne finder det problematisk at gøre en umiddelbar vurdering af fangstens vægt og er stadig skeptiske i forhold til om oplysninger om fiskesteder kan blive tilgængelige for andre. Præsentationen blev taget godt imod og dannede gr-

und for en god diskussion. De lignende udfordringer, som fiskerne i de to lande oplever, peger på potentielle fordele ved forsat diskussion eller endda samarbejde i fremtiden.

MULIGHEDER FOR PEER LEARNING OG STØTTE I SISIMIUT

Seminaret i Sisimiut fokuserede på, hvordan lokale virksomheder kan anvende forskellige digitale løsninger og platforme i deres arbejde. Seminaret indebar diskussioner om, hvordan virksomheder anvender digitale løsninger i dag såvel som udfordringer, muligheder og støttebehov i fremtiden. Desuden indebar seminaret også et læringselement med en præsentation omkring strategisk brug af digitale platforme inklusiv, hvordan virksomheder med fordel kan analysere den data som bliver genereret til at tilpasse deres strategi og markedsføring.

Størstedelen af deltagerne anvendte digitale løsninger i deres virksomhed i en relativt høj grad. Særligt sociale medier som Facebook og Instagram blev anvendt til markedsføringsaktiviteter og kundedontakt. Nogle af deltagerne anvendte også mere komplekse online bookingsystemer, mens flere anvendte analyseprogrammer til at analysere data fra deres platforme om de besøgendes adfærdsmønstre. Dagens program indebar også en præsentation fra en lokal entreprenør, som meget aktivt anvendte disse digitale værktøjer i hendes virksomhed for at nå både lokale såvel som turister.

De største udfordringer som deltagerne fremhævede, var manglende adgang til neutral rådgivning, at arbejdet med digitale platforme er tidskrævende, samt at digitale systemer kan være en sig-

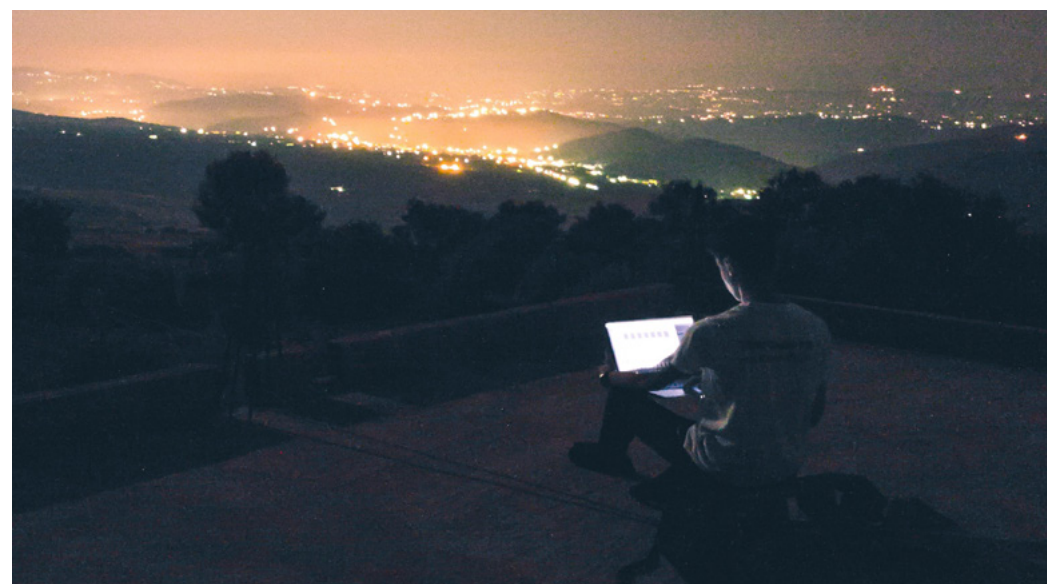
nifikant investering for en lille virksomhed. Deltagerne var entusiastiske overfor mulighederne ved at dele viden og netværk, samt at få inspiration og viden om hvilke digitale muligheder der findes og potentialerne ved disse. Workshopen i sig selv var en god mulighed for at dele viden om, hvilke systemer som fungerer godt i Grønland. For eksempel er der ingen moms-afgift i Grønland, hvorfor det er centralt at vælge programmer, hvor der er mulighed for at fjerne moms fra prisen. Deltagerne fandt det også brugbart at dele deres førstehåndserfaringer fra diverse platforme i stedet for blot at søge på digitale løsninger online og håbe på det bedste.

I forhold til mulighederne var deltagerne i høj grad bevidste om fordelene ved digitale løsninger for både markedsføring og kommunikation. Som nævnt ovenfor var en del af deltagerne aldeles kyndige,

når det kom til at analysere brugerdata og aktivt bruge resultaterne for at målrette deres digitale aktiviteter. Interessant at bemærke er, at en af mulighederne ved digitalisering som blev fremhævet er, at det offentlige i højere grad kan anvende digitale løsninger i deres kommunikation og service til virksomhederne i Grønland. En udfordring for en lille virksomhed kan være at have overblik over alle relevante informationer og regler som derudover kan føles udfordrende og være komplekse at forstå. Her kan det offentlige med fordel anvende digitale kommunikationsmidler til enkelt og let at guide små virksomheder gennem for eksempel korte videosekvenser.

INDSIGTERNE FRA GRØNLAND SAT I RELATION TIL PROJEKTET I SIN HELHED.

Ligesom de to workshops afholdt i Grøn-

land var projektets øvrige workshops også forskellige af karakter og derfor ikke let sammenlignelige. Trods dette var det muligt at identificere nogle fælles elementer i diskussionerne. Flere af disse gjorde sig også gældende i de grønlandske workshops. Nogle interessante pointer skilte sig dog ud, særligt de relativt høje digitale færdigheder blandt deltagerne i Sisimiut.

Et fælles element med projektets øvrige workshops var deltagerens ønske for støtte og rådgivning i forhold til, hvilke digitale løsninger som er bedst egnede til deres virksomhed samt behovet for adgang til uvildig, neutral rådgivning. Dette aspekt blev fremhævet i Sisimiut samt i flere af de andre workshops, både som noget ønskværdigt såvel som en effektiv strategi (for eksempel i Omstillingsmotor programmet i Norge og North-West Smart Production i Vesthimmerlands kommune i Danmark). Mens disse programmer er rettet imod små og mellemstore virksomheder, er der aspekter som muligvis kan anvendes til at støtte individuelle entreprenører. Særligt mentormuligheder mellem virksomheder der har implementeret digitale løsninger og de som netop skal til at påbegynde deres digitale rejse kan være værdifuldt. I nogle tilfælde kan denne type af støttemuligheder være specifikt rettet imod den lokale kontekst (som for eksempel moms tilfældet ovenfor). I andre tilfælde kan der være værdi i vidensdeling på tværs af grænser (som for eksempel mellem fiskeriet i Norge og Grønland).

Diskussionerne i Sisimiut angående de administrative barrierer for virksomheder var i nogen grad lig pointer som blev fremhævet på Færøerne. I den færøske workshop efterspurgte de mere digitalt udviklede virksomheder, at det offentlige i højere grad skulle digitalisere deres services. De understregede, at initiativer som digital underskrift og online virksomheds-

registrering tilsammen med opdateret lovgivning til at støtte den digitale udvikling, vil gøre det lettere at drive virksomhed både lokalt såvel som i udlandet (Randall et al., 2020, s. 30).

Et andet bekendt element som blev fremhævet, denne gang i workshoppen i Nuuk, var et behov for dialog mellem teknologivirksomhederne og brugerne. Mens fiskerne som deltog i workshoppen var åbne overfor ideen om at introducere digitale løsninger i deres arbejde, understregede de også nogle vigtige forudsætninger for at disse løsninger vil kunne fungere optimalt. Det spæde samarbejde som opstod mellem fiskerne, teknologivirksomheden og GFLK på workshoppen var et positivt skridt i den rigtige retning for at imødekomme disse forudsætninger. Det bliver interessant at følge dette samarbejde som eventuelt vil være brugbart at sammenligne med resultaterne fra den norske case.

Når det kommer til forskellene, var det interessant at observere de forskelligartede narrativer om turismens udvikling i workshoppen i Sisimiut sammenlignet med den på Færøerne. På Færøerne handlede diskussionen i høj grad om, hvordan man kan balance de uendelige muligheder som den digitale rækkevidde tilbyder i forhold til Færøernes begrænsede landområde og turismens effekter på lokalsamfundet og naturen. I Sisimiut var fokus på markedsføring og tiltrækning af gæster – turismen som et middel for den lokale økonomiske udvikling.

Et andet interessant element som stod ud i workshoppen i Sisimiut, var den relativt højere digitale kapacitet blandt de lokale entreprenører. Dette aspekt var også tydeligt i den islandske workshop i Ísafjörður, hvor der var en mere avanceret og inkluderende tilgang til distance arbejde (se Boks 6, Randall et al., 2020, s. 29).

Sammen udfordrer disse resultater det dominerende narrative om "den digitale kløft", hvor rurale områder halter bagud i den digitale udvikling. Resultaterne indikerer, at i tilfælde med en høj grad af ruralitet og isolation kan de geografiske omstændigheder muligvis fordre en udvikling af digitale færdigheder, som ikke sker i de mindre rurale områder i samme grad.

Young (2019) gør en lignende konklusion i hans forskning angående, hvordan det rurale, oprindelige folk i Igloodik, Canada, bruger digitale platforme for at skabe resiliens. Selvom han finder evidens for den digitale kløft, fremhæver han også eksempler, hvor dette folk formår at anvende digitale løsninger til deres fordel og på innovative måder tilpasset deres kultur og identitet (Young, 2019). Videre forskning om forholdet mellem graden af ruralitet og digital udvikling vil være et værdifuldt indspark for at nuancere forståelsen af den digitale kløft.

En sidste relevant indsigt fra de to grønlandske workshops er vigtigheden ved at anerkende digitalisering som et tværgående politisk område. Sagt med andre ord, digitalisering kan ikke udelukkende varetages af et enkelt specifikt ministerie eller styrelse, men kræver ekspertise og indsatser på tværs. Dette er ikke en ny ide, men den forsætter med at være relevant. Som vi så i disse to meget forskellige workshops i Grønland, kommer forskellige aspekter ved digitalisering frem i forskellige kontekster. Dette betyder, at for at støtte små virksomheder i deres digitale udvikling kræver det viden om både det aktuelle arbejde såvel som de relevante digitale løsninger og trends. I en kontekst som den grønlandske med en lille befolkning og særlige geografiske omstændigheder, er det særligt vigtigt at forholde sig til forskellige aktørers rolle i

faciliteringen af den digitale udvikling i forskellige sektorer. Her kan den offentlige sektor indtage en vigtig rolle ved at facilitere tværsektorielle samarbejder gennem workshops som den slags afholdt i dette projekt.

KONKLUSIONER OG ANBEFALINGER

Deltagerne i begge workshops udtrykte en stor interesse for, hvordan digitale løsninger kan anvendes til at støtte og udvikle deres arbejde. Typiske barrierer for digital udvikling såsom mangel på interesse, frygt for forandring eller manglende basale, digitale færdigheder var mindre fremtrædende. De vigtigste områder for at støtte deltagerne i den digitale udvikling var at skabe muligheder for dialog mellem dem som arbejder i traditionelle industrier (i dette tilfælde fiskeriet) og teknologivirksomhederne samt at give adgang til viden om relevante digitale løsninger at investere ressourcer i. Muligheder for vidensdeling på lokalt niveau, og eventuelt på tværs af landegrænser, kan også være en vigtig kilde til inspiration og støtte.

Anbefalinger fra projektet som er særligt relevante for Grønland er:

- At udvikle lokalt forankrede initiativer til at støtte SMV'er i rurale områder til at engagere sig i den digitale udvikling.
- At tage en individualiseret tilgang som skaber dialog mellem tekniske eksperter og eksperter i traditionelle industrier for at skabe fælles forståelse.
- At skabe muligheder for samarbejde på tværs af grænser mellem deltagere i succesfulde, lokalt drevne digitaliseringsinitiativer.

Andre anbefalinger fra projektet lyder:

- Forsæt med at arbejde mod opfyldelsen af bredbåndsmålene indtil hvert enkelt hushold har internetadgang.
- Anerkend stadiet hvor virksomhederne er i deres digitale udvikling.
- Rammesæt digitalisering på en måde som små virksomheder i rurale områder kan relatere til.
- Fokuser på udviklingspotentialer som digitale løsninger og den data de generer skaber for virksomhederne.
- Samarbejd med det lokale samfund for at adressere konsekvenserne af stigende digital medie opmærksomhed for turistattraktioner.
- Tag en virksomhedscentreret tilgang og fremhæv gensidigt fordelagtigt samarbejde.

Referencer

- Randall, L., Vestergård, L. O. & Wøien Meijer, M. (2020). Rural perspectives on digital innovation: Experiences from small enterprises in the Nordic countries and Latvia. Nordregio Report 2020:3. Tilgængelig på: <https://nordregio.org/publications/rural-perspectives-on-digital-innovation-experiences-from-small-enterprises-in-the-nordic-countries-and-latvia/>
- Young, J. C. (2019). Rural digital geographies and new landscapes of social resilience. Journal of Rural Studies, 70, s. 66-74. <https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2019.07.001>

Detta policydokument baserar sig på ett projekt finansierat av Nordiska ministerrådet för digitalisering (MR-DIGITAL), Nordiska temagruppen för innovativa och resilienta regioner 2017–2020, och Nordiskt Atlantsamarbete (NORA).

Hela projektrapporten: Randall, L., Vestergård, L. O. & Wøien Meijer, M. (2020). Rural perspectives on digital innovation: Experiences from small enterprises in the Nordic countries and Latvia. Nordregio Report 2020:3.

Alla presentationer och inspelningar från webinarier serien finns på adressen: <https://nordregioprojects.org/innovation-outputs>

Forfattere:

Linda Randall
Research Fellow
linda.randall@nordregio.org

Louise Ormstrup Vestergård
Research Fellow
louise.vestergaard@nordregio.org

Bilder:
Framsida och sidan 5: Unsplash.com